

УДК 346.16

**НОВІ ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ
В СФЕРІ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ
КОНКУРЕНЦІЇ****Валерій ПОЛЮХОВИЧ**доктор юридичних наук, старший науковий
співробітник, завідувач відділуНауково-дослідний інститут приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)<https://orcid.org/0000-0002-6406-7613>

У статті розглянуто питання правового регулювання в сфері захисту економічної конкуренції і проаналізовано окремі акти законотворчої діяльності останнього часу. Безпосереднім предметом дослідження є два законопроекти: «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України» № 9330 від 26.05.2023 та альтернативний до нього «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України» № 9330-1 від 02.06.2023.

Визначено, що запропоновані в рамках законопроектів заходи, що передбачають підвищення відкритості та прозорості діяльності Антимонопольного комітету України як в частині публічної звітності, та і оприлюдненні інформації про діяльність відповідають передовим світовим практикам.

Прогресивними також є пропозиції щодо проведення основних зовнішніх дій Комітету – доступу та огляду приміщень, вилучення предметів чи носіїв інформації та накладення арешту – виключно на підставі ухвали суду із запровадженням механізмів обмеження можливого попереднього розголошення інформації про ці дії.

Розглянуто пропозиції щодо запровадженні нової термінології та зауважено про необхідність її узгодження та уніфі-

UDC 346.16

**NEW LEGISLATIVE INITIATIVES
IN THE FIELD OF ECONOMIC
COMPETITION PROTECTION****Poliukhovych, Valerii**Doctor of Legal Sciences, Senior Researcher,
Head of the DepartmentAcademician F.H. Burchak Scientific Research
Institute of Private Law and Entrepreneurship
of the NALS of Ukraine (Kyiv)

The article examines the issue of legal regulation in the sphere of economic competition protection and analyzes individual acts of recent law-making activity. The immediate subject of the research is two draft laws: "Draft of the Law on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Improving the Activities of the Antimonopoly Committee of Ukraine" No. 9330 of 05/26/2023 and its alternative "Draft of the Law on Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Improving the Activities of the Antimonopoly Committee" Committee of Ukraine" No. 9330-1 dated June 2, 2023.

It was determined that the measures proposed within the framework of the draft laws, which provide for increasing the openness and transparency of the Antimonopoly Committee of Ukraine's activities as part of public reporting, as well as the publication of information about the activities, correspond to the best international practices.

Also progressive are the proposals for carrying out the main external actions of the Committee - access and inspection of premises, seizure of objects or data carriers and imposition of arrest - exclusively on the basis of a court order with the introduction of mechanisms to limit the possible preliminary disclosure of information about these actions.

Proposals for the introduction of new terminology were considered and the need for its coordination and unification with the

кації з існуючою.

Корисними є пропозиції по закріпленню в спеціальному законодавстві, яким регулюється діяльність органів правопорядку, обов'язків поліції надавати допомогу органам Комітету у виконанні своїх завдань.

Потребують нормативного закріплення як строки проведення перевірок органами Комітету, так і строки розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, які сьогодні встановлено на відомчому рівні Антимонопольним комітетом України, а можливість їх необмеженого подовження віднесена до компетенції посадових осіб Комітету.

Досліджено нормативні новели по зменшенню штрафів або звільненню від відповідальності за правопорушення в сфері захисту економічної конкуренції: шляхом укладення угоди про врегулювання справи або шляхом звернення із заявою про визнання вини. Викладено пропозиції по їх удосконаленню.

Ключові слова: захист економічної конкуренції, Антимонопольний комітет України, законопроект, перевірка, строки, ліценсі

На початку кілька слів про зміст законодавства про захист економічної конкуренції. Законодавство про захист економічної конкуренції базується на нормах Конституції України та реалізовано в ряді законів та підзаконних актів. В перші роки після створення Антимонопольного комітету України (АМКУ) основними законами був Закон України «Про Антимонопольний комітет України» як нормативний акт, що визначив правовий статус та компетенцію державного органу із спеціальним статусом та Закон України «Про захист економічної конкуренції», Закон України "Про захист від недобросовісної конкуренції", згодом Закон України «Про природні монополії», якими визначено сфери регулювання та відповідні механізми захисту економічної конкуренції.

Основними функціями АМКУ на той час можна визначити дозвільну у вигляді надання дозволів на концентрацію й узгоджені дії, та правоохоронну по протидії порушенням законодавства у вигляді антиконкурентних узгоджених дій, зловживання монопольним становищем та недобросовісної конкуренції. Згодом сфери регулятивного впливу Комітету було розширено з прийняттям Закону України «Про державні/публічні закупівлі» та Закону України "Про державну допомогу суб'єктам господарювання", які стали невід'ємною частиною конкурентного законодавства. Комітет визначено органом оскарження в сфері державних, а згодом публічних закупівель, та суб'єктом прийняття рішень щодо надання державної допомоги суб'єктам господарської діяльності.

Станом на сьогодні можна визначити чотири основні функціональні напрями регулятивного впливу АМКУ. Це дозвільна, правоохоронна, функції органу оскарження в сфері публіч-

existing one was noted.

Proposals to enshrine in special legislation regulating the activities of law enforcement agencies the duties of the police to provide assistance to the Committee's bodies in the performance of their tasks are useful.

Both the deadlines for conducting inspections by the Committee's bodies and the deadlines for considering cases of violations of the legislation on the protection of economic competition, which are currently established at the departmental level by the Antimonopoly Committee of Ukraine, require regulatory confirmation, and the possibility of their unlimited extension is assigned to the competence of the Committee's officials.

Regulatory novelties on the reduction of fines or exemption from liability for offenses in the field of economic competition protection were studied: by concluding an agreement on the settlement of the case or by filing a plea of guilty. Proposals for their improvement are presented.

Keywords: protection of economic competition, Antimonopoly Committee of Ukraine, draft law, inspection, deadlines, leniency

них закупівель та функції уповноваженого органу в сфері державної допомоги.

Хоча історично так склалося, що законодавство про захист економічної конкуренції не кодифіковано, але воно є достатньо систематизованим.

Проте і станом на сьогодні основними регуляторними актами в цій сфері залишаються Закон України «Про Антимонопольний комітет України» [1] та Закон України «Про захист економічної конкуренції» [2]. Саме ці нормативні акти, як правило, є предметом постійних законодавчих ініціатив в означеній сфері регуляторного впливу.

Зміна в 2019 році Президента України та наступна зміна складу Верховної Ради України черговий раз спонукали до активізації законотворчих процесів, в тому числі і в сфері захисту економічної конкуренції. Так званий «турборежим» в законотворчій діяльності не оминув стороною і питання правового регулювання в антимонопольній сфері. Було оголошено про «конкуренційно-антимонопольну реформу» в рамках якої підготовлено цілий ряд об'ємних законопроектів, якими охоплювалася майже вся проблематика в означеній сфері господарських відносин. Проте, з усього достатньо великого обсягу законодавчих ініціатив запропонованих в рамках конкуренційно-антимонопольної реформи були прийняті лише невідкладні зміни: в лютому 2021 року Закон України «Про Антимонопольний комітет України» доповнено статтею 6-1 «Антимонопольний комітет України як орган оскарження у сфері публічних закупівель», відповідно до якої запроваджено нову категорію посадових осіб - уповноважені з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель, правовий статус яких по ряду показників прирівняний до державних уповноважених АМКУ. Проте з передбачених Законом десяти уповноважених з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель станом на сьогодні призначені та приступили до виконання посадових обов'язків лише чотири особи. Принагідно відзначу, що це сама трудозатратна ланка в діяльності АМКУ і вимагає постійного, щоденного, фактично безперервного проведення засідань по розгляду скарг, адже всі скарги в країні поступають на розгляд в цей орган і строк їх розгляду обмежений. Це по суті єдиний департамент в складі АМКУ який не зазнає кадрових змін при зміні влади в країні і відповідно керівництва в Комітеті, бо розбалансування його роботи може призвести до проблем та збоїв в системі здійснення публічних закупівель.

Із запровадженням воєнного стану законопроектна робота в сфері антимонопольного регулювання на певний час призупинилася. Проте після перерви була поновлена і станом на сьогодні у Верховній Раді України зареєстровано два нові об'ємні законопроекти: «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України» № 9330 від 26.05.2023 [3] (Ініціатори: Арахамія Д.Г., Підласа Р.А., Наталуха Д.А., Корнієнко О.С.)] (далі по тексту – законопроект № 9330) та альтернативний до нього «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України» № 9330-1 від 02.06.2023 [4] (Ініціатори: Тимошенко Ю.В., Кучеренко О.Ю., Тарута С.О., Власенко С.В.) (далі по тексту – законопроект № 9330-1). Хоча обидва законопроекти мають багато спільного, проте альтернативний законопроект № 9330-1, на мій погляд, має більш глибоко та системно опрацьовані пропозиції.

Метою статті є аналіз основних законодавчих новел, запропонованих в межах означених законопроектів, їх значення та перспективи запровадження.

Виклад основного матеріалу. Законодавці пропонують внесення ряду змін до Закону України «Про Антимонопольний комітет України».

Так, пропонується доповнити положення статті 2 Закону нормами, що встановлюють чіткі часові рамки подання Антимонопольним комітетом України звіту Верховній Раді України про свою діяльність, основні складові його змісту та обов'язок Голови АМКУ особисто представляти звіт Комітету на пленарному засіданні Верховної Ради України.

Це достатньо слухна пропозиція, яка спрямована на підвищення якості аналізу та більш глибокому дослідженню звітності діяльності Комітету з боку Верховної Ради України. Адже чинні положення щодо підзвітності АМКУ Верховній Раді України без обов'язку

заслуховування на пленарному засіданні мають своїм наслідком формальний підхід до оцінки його діяльності законодавчим органом. Обов'язок публічного звітування Голови АМКУ на пленарному засіданні Верховної Ради надасть можливість зацікавленим депутатам задавати йому питання з приводу діяльності органу та виконання ним своїх завдань, особливо в частині розгляду резонансних справ, наявності загроз неправомірного обмеження конкуренції та недобросовісної конкуренції, шляхів їх подолання.

В межах обох законопроектів пропонується внесення змін до статті 7 «Повноваження Антимонопольного комітету України». Вартою уваги є пропозиція по розвитку положень щодо проведення перевірок, огляду приміщень, накладення арешту, передбачених в новій редакції п. 7 ст. 7 Закону. Необхідно звернути увагу, законодавець пропонує проводити всі основні дії – доступ та огляд приміщень, вилучення предметів чи носіїв інформації та накладення арешту – виключно на підставі ухвали суду. На мою думку, ці пропозиції відповідають процесам демократизації процедур діяльності АМКУ, хоча їх запровадження має ризики ускладнення виконання Комітетом своїх обов'язків, адже про звернення до суду для отримання дозволу на вчинення таких дій може стати відомо представникам об'єкта перевірки, що надасть їм змогу приховати, знищити можливі докази їх протизаконної діяльності і вихолостить всі зусилля працівників АМКУ по їх виявленню.

Законодавець для того щоб запобігти можливому розголошенню цієї інформації пропонує внести до ГПК України зміни, в яких передбачити особливий розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження за клопотаннями Комітету, які повинні містити обґрунтування необхідності проведення вищезазначених дій.

Суд розглядає клопотання в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи за наявними у справі матеріалами з можливістю залучення Антимонопольного комітету України.

Головною особливістю ухвали господарського суду про надання відповідного дозволу є те, що вона не підлягає оприлюдненню до початку проведення органом Антимонопольного комітету України огляду або тимчасового доступу до речей та документів.

Відповідні зміни пропонуються до Закону України «Про доступ до судових рішень» [5], де пропонується закріпити виключення з чинного порядку оприлюднення рішень, а загальний доступ до таких ухвал господарського суду забезпечується через один рік після внесення таких ухвал до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Будемо сподіватися, що запропонований механізм обмеження доступу до інформації про ухвали про надання дозволів органам АМКУ буде достатнім для забезпечення непоширення інформації про відповідні процесуальні дії.

Актуальною є давно назріла пропозиція по законодавчому закріпленню повноважень та обов'язку поліції по забезпеченню силової підтримки для виконання Антимонопольним комітетом України покладених на нього завдань.

В межах Закону України «Про Антимонопольний комітет України», зокрема в статті 7 Закону, передбачена можливість у разі перешкоджання працівникам Комітету у виконанні ними своїх повноважень, залучати поліцейських для застосування заходів, передбачених законом, для подолання перешкод, а також для забезпечення проведення розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Хоча відповідні норми закріплені в Законі України «Про Антимонопольний комітет України» ще в 2004 році, проте відсутність кореспондуючої норми в спеціальному законодавстві, яким регулюється діяльність органів правопорядку, унеможливила залучення працівників міліції, а згодом поліції до забезпечення належного проведення перевірок та інших заходів працівниками Комітету, його територіальних відділень.

В обох представлених законопроектах є пропозиції по внесенню змін до Закону України «Про Національну поліцію» [6] шляхом доповнення ст. 23 «Основні повноваження поліції» окремим пунктом такого змісту: Поліція відповідно до покладених на неї завдань ... вживає заходів для належного проведення перевірок працівниками Антимонопольного комітету України, ... забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення таких перевірок,

розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції або вилучення доказів у справі, а також вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю працівників Антимонопольного комітету України і таке інше. При цьому відмова у залученні працівників поліції для проведення зазначених у цьому пункті дій допускається лише з підстав залучення особового складу цього територіального органу поліції до припинення групового порушення громадської безпеки чи масових заворушень, а також для подолання наслідків масштабних аварій чи інших масштабних надзвичайних ситуацій.

Вважаю, що визначений виключний перелік підстав для відмови у залученні працівників поліції повинен служити запорукою виконання ними своїх обов'язків по відношенню до органів Антимонопольного комітету України.

Взагалі, в діяльності конкурентних відомств зарубіжних країн поширена практика існування відповідних силових підрозділів в їх складі, що безпосередньо забезпечує супровід працівників при здійсненні ними зовнішніх заходів, пов'язаних з проведенням перевірок суб'єктів господарювання та відповідно з можливістю створення перешкод та супротиву представників суб'єкта перевірки законним вимогам перевіряючих. На мою думку, такий спосіб є найбільш оптимальним, але він потребує створення в складі АМКУ відповідного постійного підрозділу, його кадрового та технічного забезпечення. Цей шлях є фінансово більш затратним. І враховуючи нинішній стан справ навряд чи можливим для його реального втілення. В будь-якому випадку ситуація потребує свого виправлення, бо на сьогодні має місце як функціональна прогалина в забезпеченні діяльності органів АМКУ, так і відсутність належного правового механізму для її подолання.

Серед інших новел також відзначимо доповнення Закону статтею 24-1 «Відкритість та прозорість діяльності Антимонопольного комітету України», де йдеться про необхідність оприлюднення на офіційному веб-сайті Комітету інформації про дослідження ринків, порядки денні засідань Комітету та адміністративної колегії. Мова йде також про оприлюднення рішень, рекомендацій, попередніх рішень, інформації про прийняті до розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, інформації про справи про концентрацію, узгоджені дії тощо.

Необхідно зазначити, що більшість із наведеного вже регулярно здійснюється органами Антимонопольного комітету України. Проте окремо варто вказати, що є доцільним в сфері дослідження ринків визначити обов'язкові критерії підготовки та оприлюднення інформації. Мова йде про визначення переліку ринків, які є предметом дослідження органів АМКУ, періодичності проведення дослідження і відповідно публікації їх результатів. Можливим також є закріплення переліку складових дослідження та його критеріїв. Доповнення Закону такими положеннями створить додаткові дисциплінуючі обов'язки в сфері дослідження ринків органами Антимонопольного комітету України.

Внесення великого пласту законодавчих новел запропоновано до Закону України «Про захист економічної конкуренції» - основного нормативного акту конкурентного законодавства. Значний обсяг пропозицій до першого розділу Закону пов'язаний із зміною або запровадженням нової термінології. Так, пропонується нова редакція визначення терміну «єдиний майновий комплекс». В чинній на сьогодні редакції визначення єдиного майнового комплексу надається з використанням терміну «цілісний майновий комплекс». Суттєвим в запропонованому формулюванні є видалення згадки про цілісний майновий комплекс, що є певним кроком до уніфікації термінології. Взагалі одночасне існування в чинному законодавстві двох схожих за обсягом нормативного змісту термінів - ЕМК і ЦМК - є певною вадою законодавства, бо має місце невиправдане ускладнення правового регулювання в означеній сфері господарських відносин.

Запропоновано ряд нових термінів, нормативне закріплення яких є об'єктивно доцільним. Вже достатньо давно в науковому та публічному обігу використовуються вирази «адвокатування конкуренції», «конкурентна політика», «нейтральність у конкуренції». Але в межах законопроекту № 2330-1 пропонується заміна традиційного терміну «законодавство про захист економічної конкуренції» на термін «конкурентне законодавство».

При цьому відсутні будь-які обґрунтування для такої заміни. На мій погляд, будь-які новели, в тому числі термінологічні, повинні бути обґрунтовані об'єктивними потребами та узгоджені з існуючими правовими засадами. В конкретному випадку поняття «захист конкуренції» має своє закріплення в ч. 3 ст. 42 Конституції України. Водночас, вважаю теоретично можливим використання запропонованого терміну «конкурентне законодавство» як синонімічного, проте його зміст повинен бути чітко визначений, а запровадження обґрунтовано. В даному випадку має місце механічна заміна одного терміну на інший в межах Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Також суттєвим та давно назрілим є доповнення Закону статтею 37-1 «Строки розгляду справ про порушення конкурентного законодавства». Адже станом на сьогодні строки розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції встановлено на відомчому рівні Антимонопольним комітетом України, а можливість їх необмеженого подовження віднесена до компетенції посадових осіб Комітету.

Пропозиції по доповненню Закону статтею 37-1 є в обох досліджуваних законопроектах, проте більш раціональною, на мою думку, є позиція викладена в законопроекті № 2330-1 де пропонується обмеження терміну розгляду справи про порушення конкурентного законодавства строком в 2 роки та можливості подовження на один рік, на відміну від 3 років для розгляду та 2 років для подовження, що запропоновані в законопроекті № 2330. Також прогресивним є доповнення переліку підстав для закриття справи новою підставою: «закінчення строку розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції» (абзац сьомий частини першої статті 49 Закону).

Новелою є пропозиція доповнення Закону новою статтею 44-1 «Проведення перевірки». Позитивним є визначення обмежувального терміну проведення перевірки строком в один місяць. Також передбачено, що продовження перевірки можливо не більше ніж на один місяць. Проте водночас зазначено, що продовження терміну більше ніж на один місяць допускається у разі письмової згоди суб'єкта господарювання, об'єднання, органу влади, органу місцевого самоврядування, органу адміністративно-господарського управління та контролю, який перевіряється. На мою думку, така норма є контрпродуктивною, бо важко уявити, що суб'єкт господарювання буде з радістю погоджуватись на продовження перевірки. Значно більш логічним було запровадження необхідності отримання ухвали суду для продовження перевірки. В цьому випадку вона повинна бути прийнята до закінчення першого місяця перевірки.

Окремим блоком новел в законодавстві про захист економічної конкуренції є пропозиція прийняття статті 46-1 «Врегулювання у справах про антиконкурентні узгоджені дії та зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку» та статті 52-1 «Підстави та порядок звільнення від відповідальності учасників антиконкурентних узгоджених дій».

Таким чином запропоновано два механізми зменшення штрафів або звільнення від відповідальності за правопорушення: шляхом укладення угоди про врегулювання справи або шляхом звернення із заявою про визнання вини, хоча суть їх схожа.

Запропонована редакція ст. 46-1 Закону передбачає можливість укладення угоди про врегулювання справи між суб'єктом господарювання (відповідачем по справі), що здійснив порушення законодавства про захист економічної конкуренції, а саме антиконкурентні узгоджені дії чи зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку, та уповноваженим органом Антимонопольного комітету України.

Передбачено, що істотними умовами угоди про врегулювання справи є:

- 1) визнання відповідачем факту вчинення порушення, що є предметом розгляду у справі;
- 2) обставини порушення, визнані відповідачем;
- 3) припинення порушення;
- 4) пропозиції та гарантії відповідача щодо усунення причин виникнення таких порушень і умов, що сприяють їх виникненню (за наявності), а також щодо усунення наслідків порушення (за наявності);
- 5) зменшення штрафу на 15 відсотків порівняно з розміром штрафу, визначеним при

прийнятті рішення, передбаченого абзацами другим і сьомим частини першої статті 48 цього Закону.

В по суті всі означені складові угоди про врегулювання справи достатньо логічні та обґрунтовані. Викликає певні питання лише положення останнього пункту, а саме розміру зменшення штрафу на 15 відсотків. Чим зумовлено саме таких розмір знижки до штрафу? На мій погляд, не варто нормативно закріплювати розмір відсотків зменшення штрафу. Краще визначити це предметом домовленості між відповідачем та органом Антимонопольного комітету України, як складової їхньої угоди.

Суттєвим застереженням є положення ч. 10 ст. 46-1 Закону про те, що у разі недосягнення згоди щодо істотних умов угоди про врегулювання справи, надані відповідачем пояснення під час переговорів щодо процедури врегулювання у справі не можуть вважатися визнанням відповідачем факту вчинення порушення та використовуватися як докази вчинення порушення. В зв'язку з цим незрозуміло як застосовувати норми цієї статті, якщо надані документальні докази правопорушення стосуються інших юридичних та фізичних осіб і більш того доводять зміст правопорушення в цілому. Маючи документальні докази органи АМКУ можуть використати інформацію для доведення правопорушення в цілому. Також з боку відповідача можливе використання факту недосягнення згоди для нівелювання існуючої доказової бази щодо правопорушення. Отже важко прогнозувати наслідки застосування цієї норми на практиці.

Пропозиція прийняття статті 52-1 «Підстави та порядок звільнення від відповідальності учасників антиконкурентних узгоджених дій» є по суті спробою подальшого розвитку програми «Ліненсі» - системи заходів по звільненню від відповідальності учасників антиконкурентних узгоджених дій, що явились з повинною. Зокрема визначено, що особи, які вчинили антиконкурентні узгоджені дії, передбачені статтею 6 цього Закону, можуть бути звільнені від відповідальності повністю або частково. Повністю може бути звільнена від відповідальності лише одна особа, інші особи можуть бути звільнені частково. Так особа, яка вчинила антиконкурентні узгоджені дії та раніше за інших учасників цих дій подала до Комітету заяву про звільнення від відповідальності, повністю звільняється від відповідальності за вчинення таких антиконкурентних узгоджених дій, якщо вона:

- 1) розкрила Антимонопольному комітету України такі антиконкурентні узгоджені дії;
- 2) припинила свою участь в антиконкурентних узгоджених діях не пізніше дня подання заяви про звільнення від відповідальності, крім випадку, якщо така участь в антиконкурентних діях є необхідною для забезпечення цілісності розгляду справи;

- 3) співпрацювала з органами Антимонопольного комітету України на засадах, зокрема, оперативності, своєчасності надання інформації, повноти та достовірності наданої інформації, тривалості співпраці

- 4) надала докази, відсутні в Антимонопольного комітету України, які:
 - є достатніми для прийняття розпорядження про початок розгляду справи - якщо на день подання заяви про звільнення від відповідальності розпорядження про початок розгляду справи за ознаками такого самого порушення не прийнято;

мають суттєве значення для прийняття рішення у справі – якщо розпорядження про початок розгляду справи прийнято, але Антимонопольний комітет України не має достатньо доказів для закінчення розслідування справи та прийняття рішення у справі.

Тобто, звертаємо увагу, акцент робиться на тому, що учасник повідомляє саме раніше за інших. Таким чином, лише перший учасник може бути звільнений від відповідальності при прийнятті рішення про викриття антиконкурентних узгоджених дій, в яких він приймає участь.

Для інших учасників антиконкурентних узгоджених дій передбачена можливість отримати часткове звільнення від відповідальності. Рішення про зменшення розміру штрафу приймається, якщо відповідні особи добровільно надали докази вчинення антиконкурентних узгоджених дій, що мають суттєве значення для прийняття рішення у справі та відсутні у Антимонопольного комітету України. У такому разі розмір штрафу зменшується залежно від черговості звернення: 1) для першого заявника – до 50 відсотків; 2) для другого заявника – до

30 відсотків; 3) для інших заявників – до 20 відсотків.

Як ми бачимо, і щодо інших учасників в якості умови застосування зменшення розміру штрафу пропонується надання нової, невідомої раніше органам Комітету інформації, що має суттєве значення для прийняття рішення по справі. По суті на рівні закону пропонується встановити умови для «змагання» між учасниками антиконкурентних узгоджених дій з метою звільнення від покарання та зменшення розмірів штрафів в залежності від того, хто перший звернеться до органів Комітету та викриє дії та ролі учасників.

Далі в ч. 5 ст. 52-1 Закону пропонується закріпити правило, що «Учасник антиконкурентних узгоджених дій може відкликати свою заяву про звільнення від відповідальності та надану ним інформацію. Відкликання заяви про звільнення від відповідальності не перешкоджає реалізації Антимонопольним комітетом України повноважень, передбачених конкурентним законодавством, щодо отримання відповідної інформації.»

Таким чином, ми бачимо різні механізми використання отриманих АМКУ доказів в процесі співпраці відповідачів з комітетом. У випадку укладення угоди про врегулювання справи у разі недосягнення згоди щодо істотних умов такої угоди надані відповідачем пояснення не можуть вважатися визнанням відповідачем факту вчинення порушення та використовуватися як докази його вчинення. А у випадку звернення із заявою про звільнення від відповідальності надана інформація у разі наступної відмови від співробітництва може бути додатково витребувана Комітетом та використана для прийняття рішення у справі, адже АМКУ про наявність такої інформації відомо.

Вважаю, що необхідно усунути смислове протиріччя в запропонованих механізмах. На мою думку, доцільно виправити положення, що стосуються укладення угоди про врегулювання справи шляхом видалення норм, що унеможливають використання органами Комітету отриманої інформації, якщо вона має документальний характер і підтверджується об'єктивними матеріальними джерелами.

Також, на мою думку, запропонований варіант відкликання заяви не є достатньо логічно обґрунтованим з тієї точки зору, що факт надання інформації про змову є по суті визнанням вини і подальша відмова, відкликання заяви хоч і створюють певні процесуальні ускладнення, але по суті невідворотно ведуть до визнання такого заявника винним і застосування до нього відповідного покарання. Таким чином, заявник перед зверненням до Антимонопольного комітету України з відповідною заявою повинен чітко уявляти наслідки такого кроку для себе. Можливо саме відсутність позитивних перспектив таких кроків є причиною того, що програма «Ліненсі» має невелику практику застосування.

Водночас передбачено ряд обставин, за яких учасника не може бути звільнено від відповідальності. Такими обставинами зокрема визначено щодо заявника, який:

- знищував, фальсифікував або приховував інформацію чи докази, що стосуються заявлених антиконкурентних узгоджених дій, до подання заяви про звільнення від відповідальності до Антимонопольного комітету України;
- розголосив інформацію про свій намір подати заяву про звільнення від відповідальності до подання такої заяви.

Також заявник не може бути повністю звільнений від відповідальності, якщо він примушував інших учасників антиконкурентних узгоджених дій до вчинення таких дій або до їх продовження.

Загалом зазначені обставини мають логічно обґрунтований характер окрім хіба що позиції щодо приховування інформації чи доказів, що стосуються антиконкурентних узгоджених дій. На мою думку, це зайве обмеження, бо звертаючись і заявою відповідач розкриває всю відому йому інформацію і факт її попереднього приховування не повинен бути перешкодою для можливого зменшення розмірів штрафу чи звільнення від відповідальності.

Проте на жаль станом на сьогодні законопроектна робота загалом не вирішує давно на-зрілої необхідності кодифікації законодавства про захист економічної конкуренції. По суті мають місце спроби «латання дірок», які до того ж і не мають свого кінцевого втілення, а завершуються як правило роботою в комітетах Верховної Ради України. Якщо так триватиме

і надалі, то надії суспільства на якісний розвиток правового регулювання в сфері захисту економічної конкуренції залишаться марними. Проте в якості позитивного фактора варто відзначити, що і умовах воєнного стану законотворча робота в цьому напрямку триває.

Короткий розгляд окремих положень законопроектів свідчить, що вони містять багато давно назрілих до впровадження в нормативний обіг новел, хоча і не вирішують весь комплекс проблем правового регулювання в сфері захисту економічної конкуренції. Хоча нормотворча практика останніх років свідчить про надто малу частину законодавчих ініціатив, які в підсумку набувають чинності, сподіваємось, що запропоновані нові правові механізми будуть доопрацьовані та згодом прийняті і набудуть статусу законів України.

Посилання:

1. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» від 26 листопада 1993 року № 3659-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 50, ст.472;
2. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 року № 2210-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 12, ст.64;
3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України» № 9330 від 26.05.2023 // офіційний веб-портал Верховної Ради України: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41995>;
4. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України» № 9330-1 від 02.06.2023 // офіційний веб-портал Верховної Ради України: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42036>;
5. Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22 грудня 2005 року № 3262-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 15, ст.128;
6. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379.

Статтю було подано	12.07.2023	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	14.07.2023	The article was revised
Статтю було прийнято	25.07.2023	The article was accepted